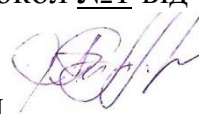

Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г. Шевченка
Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Протокол №1 від «28» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри

проф. Чорний О.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН»

Галузь знань – 08 - Право
Спеціальність – 081 – Право
Освітній ступінь – бакалавр
Форма навчання – денна
Форма підсумкового контролю – екзамен

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології

Протокол № 1 від 28 серпня 2021 року

Упорядник програми: доктор історичних наук, доцент Іваненко А. О.

Мова навчання – українська.

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)
Статус навчальної дисципліни: вибіркова	Загальна кількість годин: 150 Шифр та назва спеціальності: 081 «Право» Галузь знань 08 Право
Кількість кредитів ECTS: 5	Лекції (<i>теоретична підготовка</i>): 20 Практичні: 30 Самостійна робота: 100 Вид контролю: залік

Дисципліна «Конституційне право зарубіжних країн» вивчає становлення та розвиток конституцій в зарубіжних країнах, правовий статус особи, форму правління, статус глави держави, законодавчу та виконавчу владу в зарубіжних країнах, місцеве управління та місцеве самоврядування. Засвоєння даного курсу формує у студентів правосвідомість та професійні навички орієнтації в державно-правовому законодавстві зарубіжних країн.

Програма навчальної дисципліни складається з трьох змістових модулів:

1. Конституційне право зарубіжних країн: загальна частина.
2. Особливості конституційно-правової регламентації функціонування вищих органів державної влади та місцевого самоврядування.
3. Конституційне право зарубіжних країн: особлива частина.

Навчальна дисципліна «Конституційне право зарубіжних країн» призначена для студентів ЗВО, які навчаються за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». Вона є вибірковою навчальною дисципліною. Передумовами для вивчення цієї дисципліни є знання, навички й уміння, отримані студентами в межах дисциплін циклу загальної та професійної підготовки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Конституційне право зарубіжних країн» є:

- опанування знань про світовий досвід конституційного розвитку, що забезпечує порівняльний аналіз конституційно-правових інститутів зарубіжних країн;
- формування у студентів теоретичних знань та розуміння основних положень курсу, як основи для набуття ними професійних умінь і навичок;
- сприяти всебічному розумінню та осмисленню конституцій провідних держав світу.

Завданням дисципліни «Конституційне право зарубіжних країн» є забезпечення підготовки висококваліфікованих спеціалістів, що володіють ґрунтовними знаннями в галузі конституційного права зарубіжних країн, вміють використовувати їх у повсякденному житті та професійній діяльності.

2. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

Бакалавр повинен знати:

- особливості політико-правової природи та змісту поняття конституційне право, яке використовується у різних правових системах: США, держав Європи та Азії;
- специфіку конституційно-правових інститутів та норм держав, що належать до різних політико-правових систем;
- специфіку регулювання конституційно-правових відносин у державах, що належать до різних правових систем;
- зміст понять конституціоналізм, конституція, конституційні та органічні закони,

конституційний лад, конституційний статус людини і громадянина, громадянство, безпосередня демократія, вибори, виборча система, референдум, система органів державної влади, адміністративно-територіальний устрій, автономія, місцеве самоврядування;

- структуру Конституцій Великобританії, Іспанії, Італії, США, ФРН, Франції, Польщі, Росії та держав Балтії, держав арабського світу, їх місце та роль у системі законодавства;
- засади конституційного ладу Великобританії, Іспанії, Італії, США, ФРН, Франції, Польщі, Росії та держав Балтії, держав арабського світу.

Бакалавр повинен вміти:

- Співставляти практику формування конституційно-правових інститутів, їх ефективність за умов різних суспільних систем і державних форм;
- виявити ті основоположні цінності, які притаманні розвинутій демократичній державі та її конституційному ладу;
- аналізувати джерела конституційного права, використовуючи різні наукові методи;
- самостійно прогнозувати розвиток конституційно-правових інститутів;
- намагатися використовувати на практиці набутий під час вивчення курсу досвід зарубіжних країн у конституційно-правовому полі власної держави.

3. Короткий зміст дисципліни.

Тема 1. Поняття, предмет, джерела і система конституційного права зарубіжних країн.

Поняття конституційного права зарубіжних країн. Предмет конституційного права зарубіжних країн. Групи юридичних джерел конституційного права зарубіжних країн. Закон як джерело конституційного права зарубіжних країн. Поділ законів за характером відносин що регулюються.

Тема 2. Конституційно-правовий статус людини і громадянина у зарубіжних країнах.

Поняття конституційного статусу особи та його структура. Поняття прав громадянина. Покоління прав людини. Принципи конституційно-правового статусу людини та громадянина. Групи прав людини. Види особистих прав. Види політичних прав. Види соціально-економічних прав. Види екологічних прав. Види культурних прав. Обов'язки людини і громадянина. Поняття «громадянство» та «громадянство ЄС». Поняття «підданство» та різниця між ним і громадянством. Умови припинення громадянства. Способи набуття громадянства. Випадки втрати громадянства. Поняття осіб без громадянства та їх правовий статус. Поняття «іноземці» та обмеження, які встановлюються до них. Поняття «біженці» та їх правовий статус.

Тема 3. Теорія конституції та сучасні конституційні моделі. Поняття конституції та її юридична сутність. Вища юридична сила конституції полягає. Суспільні відносини, що регулюються конституціями. Функції конституції. Властивості конституції. Види конституцій залежно від форми. Види писаних конституцій. Структура конституції. Способи підготовки проекту конституцій. Способи прийняття конституції. Основні способи внесення змін та доповнень до конституцій. Класифікація конституцій.

Тема 4. Конституційні форми безпосереднього народовладдя в зарубіжних країнах.

Виборче право та виборчі системи. Сутність та форми демократії. Безпосередня демократія: поняття та загальна характеристика. Принципи безпосередньої демократії. Форми прямої та непрямої демократії в зарубіжних країнах. Конституційні засоби прямої демократії. Інститут референдуму. Роль референдумів в зарубіжних країнах. Види референдумів. Класифікація референдумів. Особливості процедури проведення референдумів в зарубіжних країнах. Правові наслідки референдумів в зарубіжних країнах.

Народна законодавча ініціатива. Збори, мітинги, походи, демонстрації та народні ініціативи в зарубіжних країнах. Поняття та сутність виборчого права. Активне і пасивне виборче право. Основні принципи виборчого права. Види виборів. Виборчі цензи. Виборчі системи у зарубіжних країнах. Особливості виборчого процесу в зарубіжних країнах. Стадії виборчого процесу. Виборча система. Пропорційна виборча система та її види. Мажоритарна виборча система та її види. Змішана виборча система

Тема 5. Інститут законодавчої влади. Парламенти та парламентаризм. Місце і роль парламенту серед вищих органів держави в зарубіжних країнах. Парламент і парламентаризм. Поняття та класифікація парламентів зарубіжних країн. Структура парламентів в зарубіжних країнах. Порядок формування палат. Комітети (комісії), парламентські фракції. Керівні органи палат. Двопалатний парламент. Внутрішня організація палат парламенту. Керівні органи палат. Порядок роботи парламентів: сесії і загальні парламентські процедури. Законодавчий процес. Спеціальні парламентські процедури. Повноваження парламенту в зарубіжних країнах. Непарламентські форми здійснення законодавчої влади. Законодавча ініціатива, її види. Подолання розбіжностей між палатами. Відповідальність парламентів і депутатів у зарубіжних країнах. Правове становище члена парламенту у зарубіжних країнах. Права і обов'язки парламентарія. “Вільний” та “імперативний” мандат депутатів парламенту. Припинення депутатських повноважень. Парламентський імунітет. Індемнітет. Відповідальність депутатів. Законодавчий процес. Обговорення та прийняття закону. Особливості ратифікації і денонсації міжнародних договорів. Повноваження парламентів у сфері оборони і зовнішньої політики. Контрольні повноваження (парламентський контроль). Форми парламентського контролю. Депутатські (парламентські) запити. Інститут омбудсмена. Постановка питання про довіру уряду та винесення резолюції недовіри. Судові (квазісудові) функції парламентів.

Тема 6. Виконавча влада в зарубіжних країнах. Конституційно-правовий статус уряду. Політична і адміністративна виконавча влада. Система органів виконавчої влади в зарубіжних країнах. Взаємовідносини між органами законодавчої і виконавчої влади. Місце уряду в системі вищих органів держави. Класифікація урядів зарубіжних країн. Види урядів залежно від їх партійного складу. Партійні уряди – однопартійні та багатопартійні (коаліційні). Безпартійні уряди. Види урядів залежно від відносин з парламентом – уряд більшості та уряд меншості. Конституційний і фактичний статус Уряду в залежності від форм державного правління в зарубіжних країнах. Структура і організація урядів у зарубіжних країнах. Парламентський і позапарламентський спосіб формування уряду. Складі структура уряду. Роль голови уряду в сучасних умовах. Порядок діяльності уряду в зарубіжних країнах. Урядова правотворчість. Нормативно-правові акти уряду. Делеговане законодавство. Компетенція урядів. Підстави і порядок припинення повноважень уряду. Конституційна відповідальність урядів (органів виконавчої влади) у зарубіжних країнах. Відповідальність уряду перед парламентом. Політична відповідальність. Юридична (судова) відповідальність, її форми. Парламентський контроль за діяльністю органів виконавчої влади

Тема 7. Конституційні основи судової влади в зарубіжних країнах. Судова влада в системі розподілу влад. Поняття та особливості судової влади в зарубіжних країнах. Конституційні принципи організації судової влади в зарубіжних країнах. Система судової влади в зарубіжних країнах. Види судових органів в зарубіжних країнах. Система судів загальної юрисдикції в зарубіжних країнах. Способи формування судів. Конституційні принципи правосуддя. Конституційна юстиція: поняття та загальна характеристика. Види спеціалізованих органів конституційної юстиції. Способи формування органів конституційної юстиції. Вимоги, що висуваються до кандидатів на посаду судді

Конституційного суду (ради). Повноваження Конституційного суду (ради) в зарубіжних країнах. Структура судової влади. Суддівський корпус. Правосуддя. Самостійність судової влади. Специфічні органи з судовими повноваженнями. Палата Лордів Великобританії. Державна Рада Франції. Види судових органів. Органи досудового слідства (медіатори, консіліатори, посередники). Суди загальної юрисдикції. Спеціалізовані суди. Інстанційність судових органів. Суди першої інстанції. Апеляційні суди. Касаційні суди. Правовий статус суддів. Призначуваність, незмінність і незалежність суддів. Суддівська несумісність. Суддівський імунітет.

Тема 8. Конституційно-правовий статус глави держави зарубіжних країнах. Поняття глави держави. Монарх – глава держави. Порядок (система) престолонаслідування. Особливості спадкування престолу. Правове положення монарха. Особливості прав, пільг, привілеїв. Конституційно-правовий статус Президента в зарубіжних країнах. Законодавчі вимоги до кандидатів на пост президента, термін повноважень. Способи обрання президента. Повноваження глави держави. Президент як гарант конституції. Роль президента у формуванні вищих органів держави. Глава держави - верховний головнокомандувач. Президент як гарант прав і свобод громадян.

Тема 9. Місцеве самоврядування в зарубіжних країнах. Поняття місцевого самоврядування та місцевого управління. Функції та принципи місцевого самоврядування. Моделі місцевого самоврядування. Конституційні основи місцевого самоврядування. Система органів місцевого самоврядування. Порядок формування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Форми діяльності органів місцевого самоврядування. Компетенція органів місцевого самоврядування, їх взаємодія з органами державної влади.

Змістовий модуль 3. Конституційне право зарубіжних країн: особлива частина.

Тема 10. Політичні інститути і конституційне право США. Процедура обрання Президента США. Повноваження Президента. Система органів виконавчої влади в США (адміністрація Президента США). Парламент (Конгрес) США. Склад федеральної судової системи США. Загальна характеристика законодавчої влади штатів. Виконавча влада штатів. Графства як органи місцевого самоврядування США.

Тема 11. Політичні інститути і конституційне право Великобританії. Змісти конституцій. Характерні риси Британської конституції. Політичні партії Великої Британії. Джерела Британської конституції. Склад Британського парламенту. Функції Лорда-канцлера. Групи функцій Палати лордів. Види законопроектів (білів), які розглядаються в Парламенті. Статус монарха у Великій Британії та його місце в системі влади. Вищі судові органи Великої Британії. Судова система Англії і Уельсу. Склад та юрисдикція Палати лордів. Юрисдикціята склад Апеляційного суду. Структура Апеляційного суду. Структура Високого суду. Структура Суду Корони. Судові органи спеціальної юрисдикції. Нижчі суди в Англії та Уельсі.

Тема 12. Політичні інститути і конституційне право Франції, Німеччини. Головні риси Конституції 1958 р. Структура парламенту Франції. Порядок формування та діяльності Національних Зборів. Порядок формування та вибори. Склад парламенту. Законодавчі повноваження парламенту. Особливості ухвалення органічних законів. Контроль за діяльністю виконавчої влади. Статус Президента республіки. Статус уряду Франції та форма проведення його засідань. Система загальних судів Франції. Органи законодавчої владиФРН. Структура Бундестагу. Органи виконавчої влади ФРН. Система Верховного федерального суду.

Тема 13. Політичні інститути і конституційне право Японії, Китайської Народної Республіки. Конституція Японії 1947 р. Конституційно-правовий статус особи. Імператор. Парламент. Кабінет. Верховний Суд. Місцеві органи влади. Конституція КНР 1982 р. Конституційно-правовий статус особи. Всекитайські збори народних представників. Постійний комітет Всекитайських зборів народних представників. Голова КНР. Державна рада. Центральна військова рада. Конституційні засади національно-територіальної автономії. Місцеві органи влади.

4. Організація навчання.

Тематичний план

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Поняття, предмет, джерела і система конституційного права зарубіжних країн	10	1	2	7
2	Конституційно-правовий статус людини і громадянина у зарубіжних країнах	10	1	2	7
3	Теорія конституції та сучасні конституційні моделі	10	1	2	7
4	Конституційні форми безпосереднього народовладдя в зарубіжних країнах. Виборче право та виборчі системи	14	2	4	8
5	Інститут законодавчої влади. Парламенти та парламентаризм	10	1	2	7
6	Виконавча влада в зарубіжних країнах. Конституційно-правовий статус уряду	11	1	2	8
7	Конституційні основи судової влади в зарубіжних країнах	11	1	2	8
8	Конституційно-правовий статус глави держави зарубіжних країн	11	2	2	8
9	Місцеве самоврядування в зарубіжних країнах	11	2	2	8
10	Політичні інститути і конституційне право США	11	2	2	8
11	Політичні інститути і конституційне право Великобританії	11	2	2	8
12	Політичні інститути і конституційне право Німеччини, Франції	14	2	4	8
13	Політичні інститути і конституційне право Японії, Китайської Народної Республіки	11	2	2	8
Разом за курс		150	20	30	100

5. Тематика практичних занять

Тема 1. Поняття, предмет, джерела і система конституційного права зарубіжних країн
План

1. Поняття конституційного права зарубіжних країн.
2. Предмет конституційного права зарубіжних країн.
3. Групи юридичних джерел конституційного права зарубіжних країн.
4. Закон як джерело конституційного права зарубіжних країн.
5. Поділ законів за характером відносин що регулюються

Тема 2. Конституційно-правовий статус людини і громадянина у зарубіжних країнах
План

1. Поняття конституційного статусу особи та його структура. Поняття прав

громадянина.

2. Види особистих прав. Види політичних прав. Види соціально-економічних прав. Види екологічних прав. Види культурних прав.
3. Обов'язки людини і громадянина.
4. Поняття «громадянство» та «громадянство ЄС».
5. Поняття «підданство» та різниця між ним і громадянством.
6. Способи набуття громадянства.
7. Умови припинення громадянства. Випадки втрати громадянства.
8. Поняття осіб без громадянства та їх правовий статус.
9. Поняття «іноземці» та обмеження, які встановлюються до них.
10. Поняття «біженці» та їх правовий статус.

Практичні завдання:

1. Використовуючи тексти конституцій зарубіжних країн:
 - визначте у яких країнах діє принцип єдиного громадянства, подвійного громадянства або багатогромадянства;
 - у формі таблиці здійсніть порівняльну характеристику конституційного закріплення прав і свобод людини в країнах з різною формою правління, політико-територіальним устроєм, політичним режимом;
 - порівняйте обов'язки громадянина, які передбачені відповідними конституціями зарубіжних країн.
2. Здійсніть порівняльну характеристику прав і свобод іноземців, біженців та осіб без громадянства в зарубіжних країнах.
3. В конспекті випишіть міжнародно-правові акти, які регламентують міжнародно-правових статус іноземців, біженців та осіб без громадянства.
4. Аналізуючи чинне законодавство України та міжнародні акти, які регламентують статус біженця та порівняйте їх з особливостями статусу біженця в зарубіжних країнах.
5. Охарактеризуйте гарантії прав і свобод людини і громадянина в зарубіжних країнах.

Тема 3. Теорія конституції та сучасні конституційні моделі

План

1. Поняття конституції та її юридична сутність.
2. Вища юридична сила конституції полягає. Функції конституції. Властивості конституції. Види конституцій залежно від форми. Види писаних конституцій.
3. Структура конституції.
4. Способи підготовки проекту конституцій. Способи прийняття конституції.
5. Основні способи внесення змін та доповнень до конституцій. Класифікація конституцій.

Практичні завдання:

1. Ознайомтесь з текстами конституцій зарубіжних країн та визначте особливості їх правових норм.
2. На основі аналізу конституцій зарубіжних країн визначте які із них були прийняті: способом октроювання, установчими зборами, референдумом, парламентом.
3. На основі аналізу конституцій зарубіжних країн визначте способи внесення у них змін: гнучкі, жорсткі, особливо жорсткі, змішані.
4. Наведіть у конспекті класифікацію із детальною характеристикою аналізованої конституції (на вибір).

Тема 4. Конституційні форми безпосереднього народовладдя в зарубіжних країнах.

Виборче право та виборчі системи

План

1. Сутність та форми демократії.
2. Безпосередня демократія: поняття та загальна характеристика. Принципи безпосередньої демократії.
3. Форми прямої та непрямой демократії в зарубіжних країнах. Конституційні засоби прямої демократії.
4. Інститут референдуму.
5. Виборча система. Пропорційна виборча система та її види. Мажоритарна виборча система та її види. Змішана виборча система.

Практичні завдання:

1. На основі аналізу конституцій зарубіжних країн визначте:
 - конституційно-правові засади проведення референдуму в аналізуємих країнах;
 - особливості народної законодавчої ініціативи в аналізуємих країнах.
2. На основі аналізу конституцій зарубіжних країн визначте:
 - вид виборчої системи, які мають місце у аналізуємих країнах.
 - порядок висунення кандидатів у Президенти
 - порядок висунення кандидатів у парламент;
3. Здійсніть аналіз підстав проведення позачергових та повторних виборів у зарубіжних країнах.
4. Здійснити порівняльний аналіз:
 - виборчих систем країн з різною формою правління;
 - конституційно-правових засад виборів глави держави;
 - виборчих систем (вибори депутатів парламенту) в країнах світу.

Тема 5. Інститут законодавчої влади. Парламенти та парламентаризм

План

1. Поняття та класифікація парламентів зарубіжних країн.
2. Структура парламентів в зарубіжних країнах.
3. Порядок формування палат. Комітети (комісії), парламентські фракції. Керівні органи палат. Двопалатний парламент. Внутрішня організація палат парламенту. Керівні органи палат. Порядок роботи парламентів: сесії і загальні парламентські процедури.
4. Законодавчий процес.
5. Спеціальні парламентські процедури.
6. Повноваження парламенту в зарубіжних країнах.

Практичні завдання:

1. Використовуючи тексти конституцій зарубіжних країн визначте порядок формування парламентів США, Великобританії, ФРН, Франції, Російської Федерації, Польщі, Італії.
2. Використовуючи тексти конституцій зарубіжних країн визначте у яких країнах верхня палата є “сильна”, а у яких – “слабка”. Оформіть таблицею.
3. Використовуючи тексти конституцій зарубіжних країн проаналізуйте та відобразіть у формі таблиці статус парламентаря: його права, обов’язки, гарантії.
4. В конспекті, використовуючи тексти конституцій зарубіжних країн, опишіть основні підстави розпуску парламенту.

Тема 6. Виконавча влада в зарубіжних країнах. Конституційно-правовий статус уряду

План

1. Система органів виконавчої влади в зарубіжних країнах.
2. Види урядів залежно від їх партійного складу.
3. Партійні уряди – однопартійні та багатопартійні (коаліційні). Безпартійні уряди.
4. Види урядів залежно від відносин з парламентом – уряд більшості та уряд меншості. Структура і організація урядів у зарубіжних країнах. Склад і структура уряду.
5. Порядок діяльності уряду в зарубіжних країнах. Урядова правотворчість.

Нормативно-правові акти уряду.

6. Конституційна відповідальність урядів (органів виконавчої влади) у зарубіжних країнах. Відповідальність уряду перед парламентом.
7. Політична відповідальність. Юридична (судова) відповідальність, її форми.
8. Парламентський контроль за діяльністю органів виконавчої влади

Практичні завдання:

1. Використовуючи тексти конституцій та інші джерела схематично порівняйте специфіку формування уряду в парламентарних та президентських республіках.
2. Використовуючи тексти конституцій зарубіжних країн порівняйте систему конституційних взаємовідносин уряду з главою держави, законодавчою владою та судовою владою.
3. Схематично відобразіть систему органів виконавчої влади в унітарних державах.
4. Схематично відобразіть специфіку системи органів виконавчої влади у федеративних державах.
5. В конспекті, використовуючи тексти конституцій зарубіжних країн, опишіть особливості відповідальності уряду в країнах світу.

Тема 7. Конституційні основи судової влади в зарубіжних країнах

План

1. Поняття та особливості судової влади в зарубіжних країнах.
2. Система судової влади в зарубіжних країнах. Види судових органів в зарубіжних країнах. Система судів загальної юрисдикції в зарубіжних країнах.
3. Суди загальної юрисдикції.
4. Спеціалізовані суди.
5. Суди першої інстанції.
6. Апеляційні суди.
7. Касаційні суди.

Практичні завдання:

1. Схематично відобразіть систему судів в країнах з різною формою правління, політико-територіальним устроєм.
2. Використовуючи тексти конституцій зарубіжних країн та інші джерела опишіть способи формування судів в декількох країнах світу.
3. Використовуючи тексти конституцій опишіть та вкажіть особливості країни з:
 - англосаксонською судовою системою;
 - романо-германською судовою системою;
 - соціалістичною судовою системою;
 - мусульманською судовою системою.

Тема 8. Конституційно-правовий статус глави держави зарубіжних країн

План

1. Поняття глави держави. Монарх – глава держави.
2. Порядок (система) престолонаслідування. Особливості спадкування престолу.
3. Правове положення монарха. Особливості прав, пільг, привілеїв.
4. Конституційно-правовий статус Президента в зарубіжних країнах.
5. Законодавчі вимоги до кандидатів на пост президента, термін повноважень.
6. Способи обрання президента.
7. Повноваження глави держави. Президент як гарант конституції.
8. Роль президента у формуванні вищих органів держави.
9. Глава держави - верховний головнокомандувач. Президент як гарант прав і свобод громадян.

Тема 9. Місцеве самоврядування в зарубіжних країнах

План

1. Поняття місцевого самоврядування та місцевого управління.
2. Функції та принципи місцевого самоврядування.
3. Система органів місцевого самоврядування.
4. Порядок формування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.
5. Форми діяльності органів місцевого самоврядування.
6. Компетенція органів місцевого самоврядування, їх взаємодія з органами державної влади.

Тема 10. Політичні інститути і конституційне право США

План

1. Процедура обрання Президента США.
2. Повноваження Президента.
3. Система органів виконавчої влади в США (адміністрація Президента США).
4. Парламент (Конгрес) США.
5. Склад федеральної судової системи США.
6. Загальна характеристика законодавчої влади штатів.
7. Виконавча влада штатів.
8. Графства як органи місцевого самоврядування США.

Тема 11. Політичні інститути і конституційне право Великобританії

План

1. Змісти конституції. Характерні риси Британської конституції. Джерела Британської конституції.
2. Склад Британського парламенту. Функції Лорда-канцлера. Групи функцій Палат лордів. Види законопроектів (білів), які розглядаються в Парламенті.
3. Статус монарха у Великій Британії та його місце в системі влади.
4. Вищі судові органи Великої Британії. Судова система Англії і Уельсу.
5. Склад та юрисдикція Палати лордів.
6. Юрисдикція та склад Апеляційного суду. Структура Апеляційного суду.
7. Структура Високого суду. Структура Суду Корони.
8. Судові органи спеціальної юрисдикції. Нижчі суди в Англії та Уельсі.

Тема 12. Політичні інститути і конституційне право Німеччини, Франції

План

1. Головні риси Конституції 1958 р.
2. Структура парламенту Франції.
3. Порядок формування та діяльності Національних Зборів.
4. Склад парламенту. Законодавчі повноваження парламенту.
5. Особливості ухвалення органічних законів. Контроль за діяльністю виконавчої влади.
6. Статус Президента республіки. Статус уряду Франції та форма проведення його засідань. Система загальних судів Франції.
7. Органи законодавчої влади ФРН. Структура Бундестагу.
8. Органи виконавчої влади ФРН.
9. Система Верховного федерального суду.

Тема 13. Політичні інститути і конституційне право Японії, Китайської Народної Республіки

План

1. Конституція Японії 1947 р.
2. Конституційно-правовий статус особи. Імператор.
3. Парламент. Кабінет. Верховний Суд. Місцеві органи влади.
4. Конституція КНР 1982 р.
5. Конституційно-правовий статус особи.
6. Всекитайські збори народних представників.
7. Постійний комітет Всекитайських зборів народних представників.
8. Голова КНР. Державна рада.
9. Центральна військова рада. Конституційні засади національно-територіальної автономії. Місцеві органи влади.

6.Завдання для самостійної роботи:

Студенти виконують реферативні завдання або міні-дослідження з обраної проблематики за погодженням із викладачем.

Теми рефератів (самостійна робота)

Теми індивідуального завдання(рефератів):

1. Конституційно-правова відповідальність.
2. Особливості джерел конституційного права в країнах англосаксонської системи, їх юридичне і фактичне значення
3. Особливості конституцій, прийнятих у повоєнні роки в розвинутих країнах.
4. Відмінності конституційного розвитку країн, що звільнилися від колоніальної залежності.
5. Особливості новітніх конституцій постсоціалістичних країн.
6. Сутність, основні принципи формування правового статусу особи.
7. Способи конституційного формування прав і свобод, їх історичний розвиток.
8. Юридичний захист прав і свобод.
9. Конституційно-правовий інститут обов'язків, його еволюція.
10. Роль монархії в сучасних розвинутих країнах.
11. Особливості монархічної форми правління в країнах Арабського Сходу.
12. Суперпрезидентські республіки.
13. Особливості змішаних форм правління.
14. Парламентарні форми правління.
15. Правовий статус адміністративно-територіальних одиниць унітарної держави.
16. Особливості федералізму в сучасних зарубіжних країнах.
17. Авторитарні режими (ознаки, сутність, характерні риси).
18. Роль політичних партій в організації і проведенні виборів.
19. Багатопартійні системи.
20. Двопартійні системи.
21. Однопартійні системи (суть, значення в різних країнах, зв'язок з державним механізмом і політичним режимом).
22. Інституціоналізація політичних партій.
23. Конституційні принципи виборчого права.
24. Мажоритарна виборча система.
25. Пропорційна виборча система.
26. Змішані виборчі системи.
27. Референдум в зарубіжних країнах.
28. Особливості конституційно – правового статусу глави держави в республіках в країнах: Франція, Німеччина, Італія, Польща, Чехія, Російська Федерація, США, Канада, Бразилія, Китай, Індія.

29. Особливості конституційно – правового статусу глави держави в монархіях в країнах: Великобританія, Іспанія, Швеція, Японія.
30. Бікамералізм.
31. Парламент і парламентаризм.
32. Особливості конституційно – правового статусу парламентаря Франції, Німеччини, Великобританії, Італії, Польщі, Чехії, Російської Федерації, США, Канади, Бразилії, Китаю, Індії, Японії тощо.
33. Поняття, особливості формування та діяльності урядів в країнах Європи: Франція, Німеччини, Великобританія, Італія, Польща, Чехія, Російська Федерація.
34. Поняття, особливості формування та діяльності урядів в країнах Північної та Південної Америки: США, Канада, Бразилія, Куба, Аргентина, Уругвай, Парагвай, Чилі.
35. Поняття, особливості формування та діяльності урядів в країнах Азії: Китай, Індія, Японія.
36. Поняття, особливості формування та діяльності урядів в африканських країнах: Єгипет, ПАР, Сомалі, Зімбабве тощо.
37. Конституційно – правові принципи організації та діяльності судових органів країн Європи (Франція, Німеччини, Великобританія, Італія, Польща, Чехія, Російська Федерація).
38. Конституційно – правові принципи організації та діяльності судових органів країн Північної та Південної Америки (США, Канада, Бразилія, Куба, Аргентина, Уругвай, Парагвай, Чилі).
39. Конституційно – правові принципи організації та діяльності судових органів країн Азії (Китай, Індія, Японія).
40. Конституційно – правові принципи організації та діяльності судових органів африканських країн (Єгипет, ПАР, Сомалі, Зімбабве тощо).
41. Особливості місцевого самоврядування Великобританії
42. Особливості місцевого самоврядування Франції.
43. Особливості місцевого самоврядування Німеччини.

Відповідь на практичному занятті оцінюється за наступними критеріями:

4 бали – студент у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні практичних завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання. Практичне завдання виконане повністю відповідно до встановлених вимог.

2 -3 бали – студент вільно володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні практичних завдань, аргументація на достатньому рівні. Практичне (семінарське) завдання виконане частково та має несуттєві помилки.

1 бал – студент загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стислу характеристику питання, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні практичних завдань на низькому рівні. Практичне (семінарське) завдання виконане поверхово без урахування встановлених вимог.

Самостійна робота з курсу «Конституційне право зарубіжних країн» включає ведення конспекту семінарського (практичного) заняття, виконання письмових завдань та написання реферату.

Самостійна робота оцінюється до 20 балів (залежно від модуля).

Ведення конспекту практичного завдання оцінюється за наступними критеріями:

- повнота, охайність і грамотність ведення конспекту;
- наявність теоретичного матеріалу (рукописний варіант) практичного заняття;

- виконання тестів і практичних завдань відповідно до теми практичного заняття.
Наявність всіх компонентів конспекту практичного заняття може бути оцінено до 2 балів.

Реферат оцінюється за наступними критеріями: відповідна форма, грамотність, охайність, науковість, достатня кількість використаної літератури (до 10 джерел). Допускається використання матеріалів інтернет-ресурсів (не більше 3-ох позицій) з обов'язковим включенням їх точної адреси до списку літератури.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад конституції, трудового права, освітнього менеджменту, економіки, права тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати індивідуальне завдання
- самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не підготував самостійну роботу, до екзамену не допускається.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дефлайнів та перекладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами

«Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

7. Розподіл балів за рейтинговою системою

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Усне опитування на Семінарському (практичному) занятті	15	4	60

Індивідуальна робота	6	12	42
Всього:			100

Поточне тестування та самостійна робота														сума
Тема	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	
Бали	7	7	7	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	100

8. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
82-89	B	добре	зараховано
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Орієнтовний перелік питань до заліку.

1. Конституційне право зарубіжних країн як галузь права.
2. Предмет і метод державного права зарубіжних країн.
3. Джерела конституційного права зарубіжних країн.
4. Система конституційного права зарубіжних країн.
5. Загальна характеристика правових систем.
6. Суб'єкти конституційно-правових відносин конституційного права зарубіжних країн.
7. Конституційне право зарубіжних країн як наука.
8. Норми конституційного права зарубіжних країн.
9. Конституція — основне джерело державного права зарубіжних країн.
10. Зміст конституцій зарубіжних країн.
11. Властивості конституцій зарубіжних країн.
12. Форма і види конституцій зарубіжних країн.
13. Структура конституцій зарубіжних країн.
14. Розробка, прийняття та внесення змін до конституцій зарубіжних країн.
15. Класифікація конституцій зарубіжних країн.
16. Основи правового статусу людини і громадянина.
17. Основні підходи до розв'язання проблеми прав людини.
18. Конституційно-правовий інститут громадянства та підданства.
19. Підстави набуття громадянства.

20. Підстави припинення громадянства.
21. Класифікація прав і свобод людини і громадянина.
22. Конституційні обов'язки особи та їх закріплення у зарубіжних конституціях.
23. Механізми захисту конституційних прав громадян та гарантії їх реалізації у зарубіжних конституціях.
24. Інститут омбудсмена в зарубіжних країнах.
25. Інститути безпосередньої демократії в зарубіжних країнах.
26. Поняття та сутність виборчого права в зарубіжних країнах.
27. Виборчі системи в зарубіжних країнах.
28. Інститут референдуму в зарубіжних країнах.
29. Типологія партійних систем в зарубіжних країнах.
30. Поняття та види громадських об'єднань в зарубіжних країнах.
31. Монархія та її види у сучасному світі.
32. Основні ознаки республіканської форми правління та її види у зарубіжних країнах.
33. Особливості змішаної форми республіканського правління.
34. Унітарні держави та їх характерні особливості на сучасному етапі розвитку зарубіжних країн.
35. Федеративні держави їх характерні ознаки та особливості в ряді зарубіжних країн.
36. Конституційно-правовий статус автономії в зарубіжних країнах.
37. Співвідношення федерації та децентралізованої унітарної держави.
38. Конфедерації у сучасному світі, мета їх створення і діяльності, характерні особливості їх функціонування.
39. Державний режим у зарубіжних країнах його види.
40. Структура парламенту за конституціями зарубіжних країн.
41. Порядок формування парламентів.
42. Підстави припинення повноважень парламенту.
43. Правове положення члена парламенту.
44. Внутрішня організація парламенту.
45. Повноваження парламенту.
46. Порядок та форми роботи парламенту в зарубіжних країнах.
47. Законодавчий процес.
48. Спеціальні парламентські процедури.
49. Поняття виконавчої влади.
50. Поняття, та структура уряду.
51. Формування уряду.
52. Види урядів в зарубіжних країнах.
53. Повноваження уряду, урядова правотворчість.
54. Відповідальність уряду.
55. Парламентський контроль за діяльністю органів виконавчої влади.
56. Монарх, його правове положення.
57. Статус монарха в парламентарній монархії.
58. Положення президента в системі державної влади, способи його виборів.
59. Порядок (система) престолонаслідування монарха.
60. Повноваження і обов'язки президента.
61. Конституційно-правовий статус глави держави у парламентарній республіці.
62. Конституційно-правовий статус глави держави у президентській республіці.
63. Конституційно-правовий статус глави держави у змішаній республіці.
64. Процедура обрання глави держави в зарубіжних країнах.
65. Відповідальність і припинення виконання обов'язків президента.
66. Інститут конституційного контролю у зарубіжних країнах.
67. Види конституційного контролю в зарубіжних країнах.
68. Організація органів конституційного правосуддя .

69. Компетенція органів конституційного правосуддя.
70. Контроль за конституційністю нормативно-правових актів.
71. Поняття та принципи здійснення правосуддя в зарубіжних країнах.
72. Система судової влади в зарубіжних країнах.
73. Конституційно-правовий статус суддів.
74. Моделі судових систем та їх характерні ознаки.
75. Особливості місцевого управління та самоуправління в зарубіжних країнах.
76. Системи організації публічної влади на місцях в зарубіжних країнах.
77. Повноваження органів публічної влади на місцях в зарубіжних країнах.
78. Особливості організації публічної влади в суб'єктах федерації.
79. Моделі місцевого самоврядування.
80. Теоретичні і конституційні основи місцевого самоврядування та управління.

11. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни
2. Перелік рекомендованої літератури з курсу
3. Методичні матеріали до практичних занять
4. Питання для самостійного опрацювання
5. Тематика рефератів
6. Перелік питань на підсумковий контроль знань (залік).

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри./ Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. - К.: Ваїте, 2021. – 528 с
2. Державне (конституційне) право зарубіжних країн : (навч. матеріали та схеми): посібник для підготовки до іспитів / К. О. Закоморна. 2-ге вид., переробл. Харків: Право, 2016. 280 с.
3. Дяків Т.Є. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібник для підготовки до іспитів / упоряд. І.В. Тетарчук, Т.Є. Дяків. Київ: Центр учб. л-ри, 2016. 206 с.
4. Конституційне право зарубіжних країн: підручник / Н.В. Мішина, В.О. Міхальов, В.О. Куранін та ін.; за ред. Н.В. Мішиної, В.О. Міхальова. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 644 с.
5. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс : підручник/ В.М. Шаповал ; М-во освіти і науки України. 4-те вид., стер. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 461 с.
6. Бойко І.І. Екстрадиція біженців: особливості процесуальної регламентації. *Альманах міжнародного права*. 2018. №19. С. 39-50.
7. Бондар М.Ю. Особливості проведення конституційного референдуму у Франції 1958 року. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Вип. 1(10). С. 29-32.
8. Бондаренко Н.О. Ідейні підґрунтя Конституції США 1787 року як основа стабільності суспільно-політичного ладу американської держави. *Право і безпека*. 2017. №2 (65). С. 18-22.
9. Закоморна К. Конституційно-правові засади самоврядування (місцевої автономії) в КНР. *Підприємство, господарство і право*. 2017. №2. С. 183-187.
10. Кагадій М. І. Порівняння основ конституційного ладу Білорусії, Молдови, Росії, України. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 37. С. 31-41.
11. Климчук Н.І. Вплив форми павління на статус уряду в зарубіжних країнах. *Молодий вчений*. 2018. № 5 (57). С. 246-249.
12. Ключковський Ю. Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні : монографія. Київ : Ваїте, 2018. 908 с.

13. Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини від 04.11.1950. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004(дата звернення: 04.09.2019).
14. Олійник В.С. Верховний Суд США від головуванням Хьюза Ч.Е. (1930-1941). *Науковий вісник Сіверщини*. Серія: Право 2017. № 2 (2). С. 31-43.
15. Прокоп М. Теоретико-методологічні засади аналізу гібридних режимів: операціоналізація та концептуалізація поняття. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2016. № 6. С. 71-77.
16. Сакір-Молочко Н.В., Самофалов Л.П. Класифікація виборчих систем світу. *Науковий вісник Сіверщини*. Серія: Право. 2018. №1(3). С. 54-65.
17. Саміло Г.О. Особливості правової системи сучасного Китаю. «*Colloquium-journal*». 2018. № 3 (14). С. 52-53.
18. Сердюк Л.М. Конституційне регулювання імпічменту глави держави в Україні й окремих пострадянських країнах. *Науковий вісник ДДУВС*. 2017. № 4. С. 52-65.
19. Тарасенко К.В. Характеристика конституційного закріплення правового
20. Шевчук М. Відкритість національних парламентів: досвід країн Європейського Союзу. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 2 (55). Ч. 1. С. 144-150.

13. Інтернет-ресурси.

1. Офіційний сайт Палати Представників Республіки Білорусь. URL:<http://www.house.gov.by/>
2. Офіційний веб-сайт Національного зібрання Республіки Білорусь. URL:<http://www.sovrep.gov.by/>
3. Офіційний веб-сайт Президента Республіки Білорусь. URL:<http://president.gov.by/>
4. Офіційний сайт Британського Парламенту. URL: <http://www.parliament.uk/>
5. Офіційний сайт Бундестагу Німеччини. URL: <http://www.bundestag.de/>
6. Офіційний сайт Сенату США. URL: <http://www.senate.gov/>
7. Офіційний веб-сайт Палати Представників США. URL:
<http://www.house.gov/>
8. Офіційний веб-сайт Президента США. URL: <http://www.whitehouse.gov/>
9. Офіційний веб-сайт Парламенту Республіки Франція. URL:<http://www.parlement.fr/index.html>
10. Американська бібліотека НаУКМА. URL:
<http://www.library.ukma.kiev.ua/amer>
11. Бібліотека Конгресу США. URL: <http://www.loc.gov>
12. Британська бібліотека. URL: <http://www.bl.uk>
13. Німецька національна бібліотека. URL: <http://www.d-nd.de>
14. Національна бібліотека Франції. URL: <http://www.bnf.fr>
15. Європейська цифрова бібліотека (Europeana). URL: <http://dev.europeana.eu>